

VOF Van der Ham-Jansen stuurt intensief op het ureumgetal. Dat gaat steeds beter, zeker nadat er in 2011 een voermengwagen werd aangeschaft. Nu zitten ze jaarrond op een ureumgetal van 20. Het streven is 18.

Grasbedrijf met slim voeren naar 24 procent BEX-winst

Een BEX-winst van 24 procent op een bedrijf dat vooral gras voert. En dalende voerkosten bij een stijgende melkproductie. Aart van der Ham en zijn zoon Willem in Nieuwland denken dat ze de sleutel voor een betere benutting van stikstof en fosfaat op hun melkveebedrijf hebben gevonden.

'A'ls alle melkveehouders zo zouden voeren als deze twee, dan was Nederland dit jaar keurig onder het fosfaatplafond gebleven", zegt Robin Kool, bedrijfsadviseur bij Dirksen Management Support (DMS). Hij schuift aan bij een gesprek aan de keukentafel van Aart (52) en Christine van der Ham-Jansen (55) in Nieuwland, een gesprek over hoe je als melkveebedrijf met veel gras in het rantsoen toch BEX-winst kunt halen.

Zoon Willem (24), die samen met zijn ouders in de vof zit, maar voorlopig nog wel vier dagen buiten de

deur werkt, is geestdriftig in de weer met zijn laptop en laat een aantal technische bedrijfsgetallen zien. Het ureumgetal van VOF Van der Ham-Jansen ligt met gemiddeld 19,7 punten jaarrond 3 punten onder het fabrieksgemiddelde van Vreugdenhil, de afnemer van hun melk. Het fosforgehalte in het aangekochte voer komt over heel 2016 uit op 3,4 gram per kilo krachtvoer, terwijl het landelijke gemiddelde op 4,4 gram per kilo krachtvoer ligt.

Op het Zuid-Hollandse melkveebedrijf produceren 90 melkkoeien gemiddeld 9.400 kilo melk per koe

met 4,40 procent vet en 3,54 procent eiwit. Het areaal bedraagt 49 hectare land met 36 hectare huiskavel, waarvan ruim 7 hectare mais. Het aandeel mais in het rantsoen is 12 procent. De krachtvoergift bedraagt 25 kilo per 100 kilo melk. Het bedrijf haalt dit jaar voor een grasbedrijf een ongekend hoge fosfaatbenutting van 37,5 procent en slaagt er volgens de Kringloopwijzerprognose van DMS (zie kader pagina 9) in om dit jaar in de BEX een 24 procent efficiëntere fosfaatbenutting te halen dan forfaitair.

Onafhankelijk voeradvies

"Een kwestie van goed voeren", antwoordt Willem van der Ham lachend op de vraag wat de sleutel is. Het voeren van de koeien beschouwen Aart en Willem van der Ham als een van de mooiste stukjes vakmanschap. Een stukje vakmanschap waarmee je geld kunt verdienen. Dat was voor hun reden om de vaste voerleverancier in te ruilen voor onafhankelijk voeradviseur Henry van Ittersum. Die heeft volgens beide mannen geen commercieel belang om veel van een bepaalde brok te verkopen. "Dat scheelt gauw een paar centen per kilo, kan ik je verzekeren."

Een tweede reden is dat ze graag een praktijkgerichte adviseur wilden, een sparringpartner met laarzen aan. "Goed voeren is veel meer dan een papieren wijsheid. Deze adviseur start pas met het berekenen van het rantsoen nadat hij een uitgebreide ronde door de stal heeft gemaakt. Om te kijken naar de koeien, te voelen aan het voer en te ruiken aan de mest. Ook zeft hij voer en mest uit om te kijken of de vertering wel optimaal is. Dan ga je sparren en kom je tot een rantsoen dat bij de koe past", vertelt Aart van der Ham.

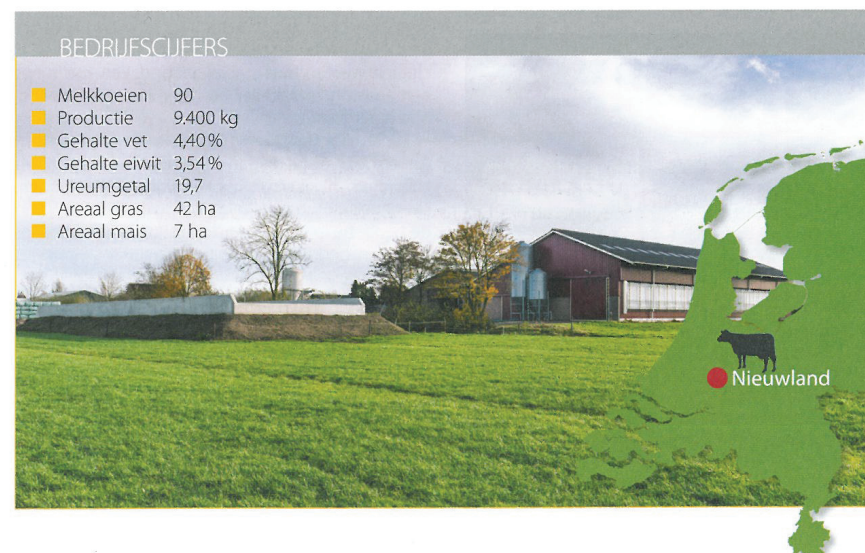
Zodra de voeradviseur de rantsoenopties op een rij heeft gezet met de daarbij bijbehorende grondstoffen, kruijen vader en zoon achter de computer. Daar kijken ze op www.mijnvoer.nl welke voerfabriek de scherpste prijzen biedt. Die voerfabrikant mag de brok maken, al switchen ze om een paar tientjes niet om de haverklap naar een andere fabrikant. "Dat is niet goed voor de stabiliteit." Ze kwamen erachter dat een brok met minder fosfor absoluut niet duurder hoeft te zijn. "Dat is gewoon een commercieel marketingtechnisch spelletje van de grote voerfabrikanten. Het is echt nergens op gebaseerd dat die brok duurder wordt aangeboden", constateert Willem.

Ook ontdekten ze met deze werkwijze dat door puur de juiste grondstoffen in de brok, heel goed te sturen is op de fosfaataanvoer. De ervaring van beide mannen is dat een goede brok echt geen vijftien verschillende soorten grondstoffen hoeft te bevatten om goed te zijn. "Het is juist: hoe simpeler de brok, hoe beter het gaat", zegt Willem.

Maandelijkse meetweek

Een van de zaken die opvalt, is dat de VOF Van der Ham-Jansen een week per maand nauwkeurig bijhoudt wat er wordt gevoerd. Alle voedermiddelen met de gehalten en de totale voeropname van de melkkoeien komen in de computer. Zo weten de Van der Hams beter wat er in welke producten zit en wat voor effect dat geeft. "Daarmee krijg je al een heel goed beeld of je ruim, op of iets onder de norm voert", verduidelijkt Willem van der Ham.

Bij de melkkoeien durven ze met deze kennis gerust gemiddeld 3,2 gram fosfor per kilo krachtvoer te voeren. Dit jaar zijn er op bepaalde momenten ook

Aart (r.) en Willem van der Ham mogen op basis van fosfaat in de Kringloopwijzer 2016 20 koeien meer melken dan bij een forfaitaire boekhouding.

brokken gevoerd met 2,9 gram fosfor en toch voldoende eiwit. "In combinatie met een goede herkauwactiviteit gaat dat prima. Bij herkauwen wordt fosfor gerecycled en dat geeft een betere benutting."

In de maandelijkse meetweek houden vader en zoon ook de melkproductie bij en weten ze meteen wat de voerefficiëntie is van de melkkoeien. Als daar grote verschillen in optreden, sturen ze daar meteen op bij. Zo staan ze aan het eind van het jaar niet voor grote verrassingen. "Plannen en voorsorteren is de nieuwe toekomst. Dat geldt voor financiële zaken, maar zeker ook voor het voeren", stelt Willem.

Het fosforgehalte in de aangekochte brok ligt met 3,4 gram per kilo een punt lager dan het landelijke gemiddelde.

Onafhankelijk voeradvies, krachtvoer kopen met een fosforgehalte dat de 3,4 gram per kilo niet overstijgt en regelmatig nauwkeurig meten wat je voert. Het zorgt ervoor dat de prijs-prestatieverhouding van aangekocht voer en de daaruit voortvloeiende melkproductie met sprongen vooruit is gegaan. Ook de fosfaatbenutting is sindsdien alleen maar beter geworden. Dat komt ook doordat ze de laatste jaren nog actiever sturen op het lactosegehalte en het ureumgetal. Sinds de komst van een voermengwagen in 2011 lukt dat steeds beter. Jaarrond zitten ze nu onder de 20, het streven is om jaarrond op 18 uit te komen. "Dan weet je zeker dat het voer maximaal wordt benut."

Sturen op lactose vinden ze ook belangrijk. "Dat geeft aan hoe gezond de koe is en of de energie-dekking voldoende is."

Weiden in twee etappes

Een methode om de benutting omhoog te krijgen is hun manier van beweiden. De koeien op het bedrijf krijgen in het voorjaar en de zomermaanden volop weidegang. Aart en Willem hebben nu een systeem gevonden dat hen goed bevalt. Ze weiden de koeien nu in twee etappes: in de ochtend een paar uurtjes, dan op stal en in de avond opnieuw een paar uurtjes. Dit doen ze omdat ze acht uur aan één stuk weiden niet efficiënt vinden. "Je kunt beter tweemaal kort en intensief weiden dan eenmaal lang en extensief", zegt Aart. "Dan nemen de koeien meer op, ze vertrappen minder gras en je hebt meer mest in de put. Bovendien vermijd je weiden op het heetst van de dag."

Willem geeft aan dat het aanbieden van kleinere porties in de wei en op stal beter is voor de penswerking. "Kleinere porties in een vast stramien en meerdere keren per dag is beter dan je in een keer vol eten. Dat geldt voor mensen net zo. Op deze manier creëren we een heel stabiel aanbod. Een koe is net een autist, hoe stabielier het voer en de omgeving, hoe beter ze presteert."

De voermengwagen zorgt ervoor dat de koeien tussen de twee weidegangen door een rantsoen van kuilgras en 10 kilo mais per koe krijgen aangeboden. De dagelijkse hoeveelheid brok, die afhankelijk van de behoefte in drie verschillende soorten wordt aangeboden, bedraagt 5,5 kilo per koe.

BEX begint bij ruwvoer

Het realiseren van BEX-winst begint bij de ruwvoerkwaliteit. "Die moet optimaal zijn", zegt Aart. Ze zaaien het land regelmatig door en zijn scherp op onkruid. De korrelkunstmest hebben ze vervuld voor vloeibare kunstmest die door de loonwerker wordt gespoten met gps. In een omgeving waar de sloten talrijk zijn, is dat sowieso geen overbodige luxe.

Aart van der Ham: "De PowerBasic zorgt voor rustiger gras en een stabielere groeicurve. Het gras staat kaarsrecht, waar percelen met korrelkunstmest juist veel platvallen. Onze ervaring is dat het gras ook beter opneembaar wordt, waardoor je het eiwit beter benut. Onze indruk is dat het aminozurenpatroon bij de ureumhoudende kunstmest meer lijkt op het aminozurenpatroon in de melk. De omzetting is efficiënter dan bij KAS-kunstmest waardoor je minder verliezen en een lager ureum hebt."

De Van der Hams proberen de eerste twee snedes maximaal te bemesten en niet te vroeg te maaien. Dit jaar leidde dat bij de eerste snede tot zo'n 5 ton droge stof met 980 VEM. "De stelling dat je met zware snedes inboet op kwaliteit, vind ik onzin. Dat kan prima, mits je je grasland goed op orde hebt."

De combinatie van goed ruwvoer, onafhankelijk voeradvies en kritisch kijken, leidt tot aanzienlijk minder aanvoer van eiwit en fosfor. Maar ook de voerkosten per kg meetmelk zijn gedaald: van 11,28 cent in 2014 naar 7 cent nu. Inclusief bewerkingkosten – dus inclusief de teelt van eigen ruwvoer – daalden de kosten van 22,26 naar 16,71 cent per kilo meetmelk in 2015. Over 2016 zijn nog geen cijfers bekend, maar ze verwachten minstens zo scherp uit te komen. En dat terwijl de melkproductie in dezelfde drie jaar zo'n 500 kg per koe steeg.

Willem van der Ham constateert dat de vof met de gedaalde voerkosten en de gestegen melkproductie bij een gelijke melkprijs zo'n 32.000 euro winst op jaarbasis meer pakt ten opzichte van vijf jaar geleden. Scherp voeren is op het bedrijf tot dusver niet ten koste gegaan van de gezondheid of de vruchtbaarheid. De tussenkalftijd ligt de laatste vijf jaar structureel onder de 400 dagen, met gemiddeld 390 dagen. De BEX-winst zorgt ervoor dat dit bedrijf, dat vooral veel gras voert, op basis van fosfaat 20 koeien meer mag melken dan volgens de forfaitaire norm. "We lopen nu vast op stikstof, maar anders kunnen we die stap gewoon maken." Het ideaal is om de komende

Kringloopwijzer 2016: vijf procent beter dan 2015

Melkveebedrijven komen dit jaar met de Kringloopwijzer zo'n 5 procent gunstiger uit dan vorig jaar. "De fosfaat-uitstoot per koe ligt dus zo'n vijf procent lager dan in 2015. Dat kan de komende tijd flink helpen om sneller onder het fosfaatplafond te komen", zegt bedrijfsadviseur Robin Kool van Dirksen Management Support in Beusichem.

DMS maakte op basis van de nu al bekende bedrijfs-cijfers voor 197 melkveebedrijven een Kringloopwijzer over 2016. De conclusie van de analyse is dat deze melkveebedrijven qua kringloopwijzer gemiddeld vijf procent gunstiger uitkomen dan vorig jaar. "Dat komt doordat er meer eigen ruwvoer met een lager fosforgehalte is gevoerd", stelt Kool. Deze uitkomsten zullen weinig afwijken van de definitieve cijfers voor deze bedrijven in 2016.

Dat er minder fosfor uit ruwvoer is gevoerd ten opzichte van 2015 heeft verschillende oorzaken. Door het goede groeiseizoen werd er in 2014 en 2015 meer fosfaat geleverd door de bodem aan het gewas dan dit jaar. Daardoor lag over die twee jaren het fosforgehalte in zowel de begin- als eindvoorraad relatief hoog. Dit jaar zit er duidelijk minder fosfor in het ruwvoer. En omdat 2015 ook al lager was dan 2014, was het fosforgehalte in de beginvoorraad ook lager. "Dubbele winst dus", stelt Kool.

Het gehalte aan fosfor in het krachtvoer in 2016 is vrijwel gelijk aan dat in 2015: 4,4 gram fosfor per kg krachtvoer. Maar het goede nieuws van dit onderzoek is dat de fosfaatproductie over 2016 daardoor wellicht ook lager uitkomt dan nu wordt ingeschat.

Willem van der Ham bekijkt de DMS-prognose voor de Kringloopwijzer over 2016. Die ziet er met een BEX-winst van 24 procent goed uit.

jaren te groeien van 90 naar 110 koeien, zonder fosfaatrechten aan te kopen. Zover is het nog niet. "Eerst maar eens de aangekondigde maatregelen afwachten om de benodigde fosfaatreductie te realiseren."

Feit blijft dat wanneer alle melkveehouders de fosfor in het krachtvoer terugbrengen van 4,4 naar 3,4, zoals VOF Van der Ham-Jansen zonder problemen heeft gerealiseerd, er nu geen fosfaatprobleem was geweest. Beide mannen verwachten dan ook dat een lager fosforgehalte in het krachtvoer in 2017 voor alle melkveehouders verplicht wordt.

Jelle Feenstra